

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA VĂN HÓA DÂN TỘC THIỂU SỐ**

-----***-----

**NGHỀ DỆT VẢI LANH TRUYỀN THỐNG
CỦA NGƯỜI HMÔNG HOA Ở XÃ TÀ MUNG,
HUYỆN THAN UYÊN, TỈNH LAI CHÂU**

Giảng viên hướng dẫn : TS. Nguyễn Anh Cường

Sinh viên thực hiện : Giàng Thị Hương Giang

Lớp: VHDT 16B

HÀ NỘI - 2014

LỜI CẢM ƠN

Trong quá trình hoàn thành khóa luận tốt nghiệp vừa qua, em đã nhận được sự giúp đỡ nhiệt tình của các thầy cô giáo trong Khoa văn hóa dân tộc thiểu số, đặc biệt là sự giúp đỡ của giảng viên TS. Nguyễn Anh Cường - người trực tiếp hướng dẫn em hoàn thành khóa luận này, em xin bày tỏ lòng cảm ơn chân thành nhất đến các thầy cô.

Bên cạnh đó, em cũng bày tỏ lòng cảm ơn đến cán bộ và nhân dân xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu đã cung cấp cho em những nguồn tư liệu quý giá để hoàn thành khóa luận một cách tốt nhất.

Do thời gian và kinh nghiệm bản thân còn có hạn nên đề tài nghiên cứu của em không tránh khỏi những thiếu sót, em kính mong nhận được sự nhận xét và đóng góp ý kiến của các thầy cô để bài khóa luận của em được đầy đủ và chi tiết hơn.

Em xin chân thành cảm ơn!

Hà Nội, tháng 05 năm 2014

Sinh viên thực hiện

Giàng Thị Hương Giang

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	6
2. Lịch sử nghiên cứu	7
3. Mục đích nghiên cứu	8
4. Đối tượng nghiên cứu và phạm vi nghiên cứu	8
5. Phương pháp nghiên cứu	8
6. Đóng góp của khóa luận	9
7. Bố cục của khóa luận	9
Chương 1: KHÁI QUÁT VỀ NGƯỜI HMÔNG HOA Ở XÃ TÀ MUNG, HUYỆN THAN UYÊN, TỈNH LAI CHÂU	10
1.1. Điều kiện tự nhiên	10
1.1.1. Vị trí địa lý, địa hình	10
1.2. Đặc điểm dân cư và kinh tế - xã hội	12
1.2.1. Đặc điểm dân cư	12
1.2.2. Đặc điểm kinh tế - xã hội	13
1.3. Khái quát về người Hmông Hoa ở xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu	15
1.3.1. Người Hmông Hoa xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu .	15
1.3.2. Một số đặc điểm về văn hóa – xã hội của người Hmông Hoa ở xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu	17
Chương 2: GIÁ TRỊ VĂN HÓA CỦA NGHỀ DỆT VẢI LẠNH TRUYỀN THỐNG NGƯỜI HMÔNG HOA Ở XÃ TÀ MUNG, HUYỆN THAN UYÊN, TỈNH LAI CHÂU	32
2.1. Khái quát về nghề dệt vải lanh truyền thống của người Hmông Hoa ở xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu	32

2.1.1. Truyện kể về nghề dệt vải lanh của người Hmông Hoa ở xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu	32
2.1.2. Thực trạng về nghề dệt vải lanh truyền thống của người Hmông ở xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu	35
2.2. Quy trình của nghề dệt vải lanh truyền thống.....	36
2.2.1. Chuẩn bị nguyên liệu	37
2.2.2. Công cụ và kỹ thuật chế biến nguyên liệu	41
2.2.3. Quy trình và kỹ thuật dệt.....	50
2.2.4. Nhuộm màu (Trâuuk gǎngx).....	56
2.2.5. Các sản phẩm của nghề dệt vải lanh	58
2.3. Giá trị văn hóa của nghề dệt vải lanh.....	59
2.3.2. Giá trị nghệ thuật.....	60
2.3.3. Giá trị nhân văn.....	67
2.4. Vải lanh trong đời sống của người Hmông Hoa ở xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu.....	73
2.4.1. Vải lanh trong đời sống kinh tế.....	73
2.4.2. Vải lanh trong đời sống văn hóa xã hội	75
2.4.3. Vải lanh trong đời sống tâm linh.....	77
Chương 3: MỘT SỐ GIẢI PHÁP NHẪM BẢO TỒN, PHÁT TRIỂN NGHỀ DỆT VẢI LANH TRUYỀN THỐNG CỦA NGƯỜI HMÔNG HOA Ở XÃ TÀ MUNG, HUYỆN THAN UYÊN, TỈNH LAI CHÂU	81
3.1. Những biến đổi của nghề dệt vải lanh truyền thống	81
3.1.1. Thực trạng biến đổi của nghề dệt vải lanh truyền thống	81
3.1.2. Nguyên nhân của sự biến đổi	85
3.2. Định hướng, giải pháp bảo tồn, phát triển nghề dệt vải lanh truyền thống của đồng bào người Hmông Hoa ở xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh lai Châu	88

3.2.1. Định hướng.....	88
3.2.2. Một số giải pháp bảo tồn nghề dệt vải lanh truyền thống của người Hmông Hoa ở xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu	91
3.2.3. Một số ý kiến đề xuất.....	94
KẾT LUẬN.....	97
DANH SÁCH TÀI LIỆU THAM KHẢO	99
PHỤ LỤC 1.....	101

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Tà Mung là một xã thuộc huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu. Xã Tà Mung chỉ có hai dân tộc anh em cùng sinh sống (dân tộc tại chỗ), đó là dân tộc Hmông và dân tộc Thái, trong đó dân tộc Hmông chiếm 47,3% dân số của xã (tính đến ngày 30/11/2013). Dân tộc Hmông sống chủ yếu dựa vào nương rẫy, chăn nuôi, săn bắn... và làm một số nghề thủ công như nghề rèn, đan lát, làm giấy, nghề dệt vải lanh..., trong đó nghề dệt vải lanh là một trong những nghề thủ công đặc trưng mà dân tộc khác không có. Tuy nhiên, những năm gần đây đã có sự biến đổi nhiều về văn hóa ở tộc người này. Thế hệ trẻ ngày nay đã không nhận thức được về những giá trị văn hóa truyền thống của dân tộc mình, trong đó không thể không nhắc đến nghề dệt vải lanh – nghề có nhiều giá trị gắn liền với đời sống xã hội và tinh thần của họ. Nguyên nhân có thể là do sự biến động của xã hội và lớp trẻ ngày nay chưa nhận thức được giá trị của nó.

Sở dĩ em chọn người Hmông Hoa ở xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu để nghiên cứu, vì đây là địa bàn người viết đã và đang sinh sống và người Hmông Hoa cũng là một dân tộc cư trú nhiều ở đây. Đồng thời, em cũng là một người con của dân tộc Hmông Hoa, lại là một sinh viên khoa Văn hóa dân tộc thiểu số trong quá trình học tập tại trường và lớn lên trong sinh hoạt cuộc sống của người Hmông Hoa. Do đó, em thấy việc tìm hiểu sâu về văn hóa người Hmông Hoa cũng là một vấn đề cần được quan tâm nghiên cứu. Vì vậy, em chọn đề tài : “ Nghề dệt vải lanh truyền thống của người Hmông Hoa ở xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu” làm đề tài khóa luận với hai lý do:

- Ngày nay, khi mà xã hội đang phát triển đi lên làm nhiều nghề thủ công truyền thống đang mất dần thì em muốn chỉ ra quy trình làm, vai trò và các giá trị của một số nghề thủ công truyền thống trong văn hóa của người Hmông Hoa , đặc biệt là nghề dệt vải lanh.

- Từ đó tìm ra biện pháp bảo tồn và phương hướng cho nghề dệt vải lanh phát triển. Đồng thời qua nghiên cứu, em có sự hiểu biết sâu hơn về văn hóa truyền thống của dân tộc mình.

2. Lịch sử nghiên cứu

Từ rất sớm, dân tộc Hmông đã trở thành một đối tượng nghiên cứu của nhiều nhà nghiên cứu trong và ngoài nước, thuộc nhiều chuyên ngành như: Lịch sử, Dân tộc học, Nhân học, Văn học, Điện ảnh, phóng sự, kinh tế, hội họa...hầu như ngành nào cũng có các công trình nghiên cứu đã được công bố về một khía cạnh nào đó văn hóa của dân tộc Hmông. Ở nước ta, việc nghiên cứu các dân tộc thiểu số manh nha từ những năm đầu 60 của thế kỷ trước, dân tộc Hmông cũng được các nhà nghiên cứu đi sâu tìm hiểu trong giai đoạn này, cho đến nay các công trình nghiên cứu về các khía cạnh thuộc dân tộc Hmông được công bố rất nhiều như: Doãn Thanh “ Dân ca Mèo” (NXB văn học_ Hà Nội_ 1967) trong tác phẩm này, tác giả nói đến các bài dân ca dân gian của dân tộc Hmông ; Vương Duy Quang “ Quan hệ dòng họ trong xã hội người Hmông” 1988- tạp chí dân tộc học số 2; Cư Hòa Vần - Hoàng Nam “ Dân tộc Mông ở Việt Nam” đã khái quát chung về người Hmông ở mọi lĩnh vực trong cuộc sống, đặc điểm các Hoạt động linh tế, các nghề thủ công, những nét chính về bản làng, nơi ở, đồ ăn thức uống, các sinh Hoạt tinh thần và nghi thức xã hội của người Hmông; Vũ Quốc Khánh “ Người H’mông ở Việt Nam”; Tô Văn Động - Vi Hồng Nhân “ Bảo tồn và phát triển văn hóa dân tộc Mông” (Bộ văn hóa- thông tin, Vụ văn hóa dân tộc_ Hà Nội 2005), Quách Thị Oanh và Tạ Văn Đức- Tạp chí dân tộc học số 1, 2/ 1988 “Sự biến đổi

nghề dệt, may cổ truyền của người H'mông" ; Diệu Trung Bình- Bảo tàng các dân tộc Việt Nam/ 2005 "Hoa văn trên vải dân tộc H'mông" đã bước đầu khai thác về các mô típ hoa văn, giải thích ý nghĩa và các giá trị văn hóa của hoa văn Hmông ... các công trình nghiên cứu này cho ta cái nhìn khái quát nhất về dân tộc Hmông qua lịch sử di cư vào nước ta, đặc điểm các ngành Hmông, cho đến các thành tố văn hóa như việc ăn, ở, tổ chức làng xã, quan hệ dòng họ, tôn giáo- tín ngưỡng, sự biến đổi về nghề thủ công trong đó có nghề dệt vải lanh

3. Mục đích nghiên cứu

Nghiên cứu đề tài: “ Nghề dệt vải lanh truyền thống của người Hmông Hoa ở xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu” nhằm mục đích:

Thông qua việc tìm hiểu, nghiên cứu về nghề dệt vải lanh của dân tộc Hmông Hoa ở xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu giúp mọi người hiểu sâu hơn về văn hóa truyền thống của người Hmông Hoa nói riêng và tộc người Hmông nói chung, đặc biệt là người thế hệ trẻ dân tộc Hmông có cách nhìn nhận sâu sắc hơn về văn hóa truyền thống của mình. Đồng thời, đề tài cho ta thấy giá trị của nghề dệt và nêu một số vấn đề cần đặt ra phát triển nghề dệt, phát huy giá trị văn hóa các sản phẩm dệt.

4. Đối tượng nghiên cứu và phạm vi nghiên cứu

- *Đề tài nghiên cứu:* Nghiên cứu về người Hmông Hoa ở xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu, cụ thể : “Nghề dệt vải lanh truyền thống”.

- *Phạm vi nghiên cứu:* Nghiên cứu tại xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu, nơi có đồng bào Hmông Hoa sinh sống và nghiên cứu sau thời kỳ đổi mới đến nay (từ 1986 đến nay).

5. Phương pháp nghiên cứu

Để hoàn thành đề tài khóa luận này bài có sử dụng một số phương pháp:

- Điền dã dân tộc học : Khảo sát thực tế, cái nhìn cận cảnh thực tế và chân thật về cuộc sống của dân tộc Hmông Hoa ở xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu.

- Phương pháp phân tích, thống kê.

Ngoài ra còn sử dụng các phương pháp: Phương pháp quan sát tham gia, phương pháp phỏng vấn, ghi chép, chụp ảnh...

6. Đóng góp của khóa luận

- Đây là công trình nghiên cứu chuyên sâu về nghề dệt vải lanh truyền thống của dân tộc Hmông Hoa . Khóa luận chỉ ra những vai trò, các giá trị văn hóa của nghề dệt vải lanh đối với đời sống xã hội và tinh thần, kinh tế của người Hmông Hoa.

- Đề tài đóng góp một phần tư liệu vào kho tàng kiến thức về văn hóa bản sắc của dân tộc Hmông nói chung.

7. Bố cục của khóa luận

Ngoài phần mở đầu và phần kết luận đề tài gồm có 03 chương

Chương 1: Khái quát chung về người Hmông Hoa ở xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu.

Chương 2: Vải lanh truyền thống trong văn hóa người Hmông Hoa ở xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu.

Chương 3: Một số giải pháp nhằm bảo tồn, phát triển nghề dệt vải lanh truyền thống của người Hmông Hoa ở xã Tà Mung, huyện Than Uyên, tỉnh Lai Châu

DANH SÁCH TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Trần Bình, *Văn hóa các dân tộc thiểu số vùng Tây Bắc*, GT Khoa VHDTTS, trường ĐHVH Hà Nội.
2. Diệu Trung Bình (2005), *Hoa văn trên vải dân tộc H'Mông*, NXB Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
3. Hoàng Tuấn Cư, *Lưu giữ và phát huy văn hóa truyền thống dân tộc Mông trong cuộc sống hiện nay*, NXB Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
4. Phan Hữu Dật, *Trở lại tên gọi một số dân tộc ở nước ta hiện nay*, Tạp chí dân tộc học số 1/1994.
6. Trần Minh Hằng, *Văn hóa tâm linh của người H'mông ở Việt Nam truyền thống và hiện đại*, Tạp chí dân tộc học số 5/ 2005.
7. Vũ Quốc Khánh chủ biên (2005), *Người H'mông ở Việt Nam*, NXB Thông tấn Hà Nội.
8. Trần Sỹ Nguyên (chủ biên) (2006), *Trang phục của người Mông Lềnh*, NXB Giáo dục, Hà Nội.
9. Vi Hồng Nhân, *Văn hóa người Mông và vấn đề phát triển kinh tế- xã hội ở vùng cao*.
5. Quách Thị Oanh và Tạ Đức, *Sự biến đổi nghề dệt, may cổ truyền của người H'mông*, Tạp chí dân tộc học số 1, 2/ 1988.
10. Trần Hữu Sơn (1996), *Văn hóa H'mông*, NXB Văn hoá dân tộc, Hà Nội.
11. Trần Hữu Sơn (1963), *Văn hoá dân gian Lào Cai*, NXB Văn học, Hà Nội.
12. Trần Hữu Sơn (2004), *Xây dựng đời sống văn hoá ở vùng cao*, NXB Văn hoá dân tộc, Hà Nội.
13. Chu Thái Sơn (chủ biên) (2005), *Người H'mông*, NXB Trẻ, Hà Nội.
14. Mai Thanh Sơn, *Người H'Mông - với việc giữ gìn những giá trị văn hoá truyền thống*, Tạp chí Dân tộc học, số 6/ 2004

15. Lâm Tâm, *Lịch sử di cư và tên gọi của người Mèo*, Nghiên cứu lịch sử số 30/1961
16. Trần Thị Minh Tâm, *Về việc bảo tồn và phát triển nghề dệt vải lanh truyền thống của người H'mông*, Tạp chí Nghiên cứu Đông Nam Á, số 2/ 2005.
17. Nguyễn Tất Thắng, *Máy nhận thức về trang phục H'mông*, Tạp chí Dân tộc học số 4/ 1993
18. Ngô Đức Thịnh (1997), *Trang phục cổ truyền của các dân tộc Việt Nam*, NXB Văn hoá dân tộc, Hà Nội.
19. Ngô Đức Thịnh (2006), *Văn hoá, văn hoá tộc người và văn hoá Việt Nam*, NXB Khoa học xã hội. Hà Nội.
20. Bùi Xuân Tiệp, *Bước đầu giải mã một số biểu tượng trong lễ hội Gầu tào và dân ca hiao duyên dân tộc Mông*, Tạp chí Văn hoá dân gian số 3/2005.
21. Đặng Nghiêm Vạn (2003), *Cộng đồng quốc gia dân tộc Việt Nam đa tộc người*, NXB Đại học quốc gia, Tp. Hồ Chí Minh.
22. Cư Hoà Vân – Hoàng Nam (1994), *Dân tộc Mông ở Việt Nam*, NXB Văn hoá dân tộc, Hà Nội.
23. *Bảo tồn và phát triển văn hóa dân tộc Mông*, Bộ văn hóa- thông tin Vụ văn hóa dân tộc- 2005.
24. *Nghề truyền thống ở một số địa phương*, Nhà xuất bản Văn hóa dân tộc, Hà Nội, 2012.